

Artists in residence José Maria Vieira Mendes in Lissabon

Stad van straten

BRUSSEL – Wie aan Lissabon denkt, denkt in eerste instantie minder aan iconische gebouwen dan aan straten, pleinen en wijken. Dat geldt blijkbaar ook voor de kunstenaars die de essentie van de Portugese hoofdstad proberen te vatten.

Aan het einde van het seizoen hebben de medewerkers van het Vlaams-Nederlands Huis deBuren een toptien samengesteld van de debatten en literaire projecten die ze het afgelopen jaar organiseerden. De tien links maken het je mogelijk om de hoofdrolspelers daarin nog eens aan het werk te zien of hun teksten nog eens te lezen of te horen. In de toptien zitten onder meer de vertaler van de Franse schrijver Michel Houellebecq, de Nederlandse cabaretier Youp van 't Hek die zijn eigen begrafenissen regisseert, Geert Buelens die in gesprek gaat met Stefan Hertmans, debatten over cohousing en de korte werkweek, projecten over de kracht van speeches en geschreven brieven. Voorts staat er ook een CityBook in. Het gaat om een verhaal van de Portugese theater-schrijver José Maria Vieira Mendes.

Mendes (1976), vertaalt theaterstukken van onder meer Beckett, Pinter, Müller, en Pollesch, maar schrijft ook zelf voor het Portugese theatercollectief Teatro Praga dat internationaal toert. Het verhaal dat hij voor CityBooks

Theaterschrijver José Mendes.

Lissabon uit City Books.

schreef gaat over zijn geboortestad Lissabon, en laat dat nu net een stad zijn waarover we het in deze reeks ook nog altijd niet hebben geschreven. Terwijl de Portugese hoofdstad toch bij uitstek een stad is die kunstenaars inspiratie bezorgt. Fernando Pessoa, José Saramago, Pascal Mercier, Amalia Rodrigues, Madreus,... ze beschreven en bezongen allemaal op hun manier de stad waar onze dichter Herman De Coninck in 1997 op klaarlichte dag overleed op straat.

Het verhaal van Mendes heet *A rua of De straat*. Om te voldoen aan de opdracht om te schrijven over zijn stad, besloot Mendes het te hebben over één straat. Maar dan wel de straat waar hij opgroeide en na een korte onderbreking klaarblijkelijk opnieuw is gaan wonen. Mendes begint zijn verhaal nostalgisch met herinneringen aan de krotten in de straat, aan de dorpsgek, het voetbalstadion vlakbij, het enigma van de naam op het straatnaambord. Het vervolg is eerder verwarrend. Mendes vertelt geen rechtlijnige geschiedenis maar verzamelt binnenwaaiende flarden herinneringen. "De feiten in mijn straat verschijnen wanordelijk en wanneer ik er het minst op bedacht ben," schrijft hij, en met die 'feiten' bedoelt hij tegelijk de gebeurtenissen in zijn straat als zijn herinneringen eraan. Noch de straat, noch zijn leven, noch zijn weders-

amenstelling ervan vertonen een rechtlijnig patroon dat past in een groot plan. Alles wordt ondergraven (door een metro), gekruist (door viaducten), opgesmukt (met palmbomen), ontsierd (door de stervende palmbomen), en almaar uitgebreid. De straat wordt zo de kromme meetlat naast een onvoorspelbaar bestaan. "Het bouwen is doorgegaan. Wegen verdwijnen. Privéziekenhuizen worden geboren. Bij elk nieuw bouwsel voelde ik me ouder. Want de fysieke uitschakeling van een landschap verandert het in herinnering. En bindt mij zo aan een tijd. Ik ben nu een tijdgenoot van iedereen die de krotten nog gekend heeft. Degenen die later kwamen, weten van niets." En aan het einde van het verhaal doemt ook de dood op, waaraan je wel kan ontkomen als je het verhaal nog eens opnieuw leest.

Trammetjes

Is dit verhaal een adequaat portret van Lissabon? Onmiskenbaar. Het is heel vreemd, maar voor wie ooit in Lissabon is geweest, is het heel gemakkelijk om zich er terug naartoe te laten flitsen. Een schrijver hoeft daarvoor eigenlijk alleen de naam 'Lissabon' te bezigen en een straat te beschrijven. Ook al is het een straat die aan het eind van de jaren 1970 nog aan de rand van de stad lag. Natuurlijk speelt er zich in Lissabon ook veel binnenskamers af, maar het zijn toch vooral de pleinen, de wijken, de rivier, de brug, de trammetjes en de parken die in het Lusitaanse licht baden, die de stad definiëren.

Michaël Bellon

www.brusselnieuws.be/inresidence